

Тарас ГОРБАЧЕВСЬКИЙ

кандидат історичних наук

науковий співробітник

відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин»

Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9358-0443>

e-mail: horbaczewski.taras@gmail.com

ІВАН БУЧКО – ПАСТИР В ЕКЗИЛІ

Показано особливості церковної праці та громадської діяльності архієпископа Греко-Католицької Церкви Івана Бучка – Апостольського візитатора українців-католиків у Західній Європі, номінованого асистентом папського трону та графом Риму, титулярного архієпископа з титулом Леокадійський, консультора Конгрегації Східних церков. Розкрито його стійку позицію щодо захисту національних прав українців у Другій Речі Посполитій, під час пацифікації; сприяння розголошу подій Голодомору українців у радянській Україні 1932–1933 рр. серед дипломатів європейських держав, зокрема Ватиканом.

Виокремлено роль єпископа у проведенні Католицької акції на теренах Галичини у 1930-х роках, зокрема проведенні днів «Українська молодь – Христові». Закцентовано увагу на сподвижницькій діяльності Івана Бучка як єпископа-помічника митрополита Андрея Шептицького. Виокремлено роль єпископа І. Бучка у діяльності Українського допомогового комітету у Римі, порятунку від репатріації колишніх вояків дивізії «Галичина» із табору Ріміні. Відзначено роль у харитативній місії для українських біженців, у налагодженні освітнього і наукового життя української діаспори у західно-європейських країнах після завершення Другої світової війни. Стверджено сприяння І. Бучка у розбудові єпархій ГКЦ у Європі та Австралії, створенні нових екзархатів у Північній та Південній Америці.

Ключові слова: Іван Бучко, Ватикан, Греко-Католицька Церква, біженці, Католицька акція.

Церковно-релігійний чинник завжди був важливою ознакою націотворення, ідентифікацією громади в мультикультурному середовищі, особливо в умовах бездержавності. У ХХ ст. Греко-Католицька Церква (ГКЦ) та її клір стали на захист українського народу перед процесами асиміляції як на етнічних українських землях, так і в діаспорі на чужині. Очільник Церкви митрополит Андрей Шептицький (1901–1944) твердо стояв на захисті національних інтересів у час війн, пацифікацій, депортацій. Його соратники, зокрема єпископи, відстоювали та поширювали християнські цінності, ідеали громадянського суспільства та ненасильницької боротьби за свої права. Серед них особливе місце в історії зайняла постать архієпископа

Івана Бучка – відомого церковного та громадського діяча, який в умовах репресій тоталітарної влади проти Церкви після Львівського псевдособору 1946 р. залишився єдиним неарештованим легальним єпископом ГКЦ, осівши у Римі та продовживши свою працю у діаспорі для мільйонів українців-втікачів із «радянського раю».

Постать І. Бучка у дослідників асоціюється насамперед як єпископа-скитальця, який після Другої світової війни зумів налагодити роботу Центрів українського громадсько-релігійного, наукового життя у багатьох західноєвропейських країнах (Марусин, 2008; Назарко). Водночас продовжив традицію католиків східного обряду, звершуючи релігійні таїнства, видавав пастирські послання (Бучко, 1991) та висвятив (рукоположив) чимало священників, які у майбутньому стали єпископами.

Вагомими штрихами до портрету постаті І. Бучка є його громадсько-релігійна діяльність у Галичині у міжвоєнний період ХХ ст. на посаді єпископа-помічника митрополита А. Шептицького. Основи формування характеру, виховання, релігійної свідомості закладалися в дитинстві у родинному колі, у сім'ї церковного дяка Григорія та селянки Горпини Бучко, де 1 жовтня 1891 р. у с. Германівка, що неподалік Львова, народився майбутній архиєрей Греко-Католицької Церкви. Середню освіту юнак здобув у Львові в Академічній гімназії. У вільний від навчання час працював на будівництві залізниці. Після матури за порадою митрополита Андрея виїхав до Риму на богословські студії. З початком Першої світової війни навчався у духовній семінарії в Чеському м. Кромержиж (Kroměříž), перенесеній туди з Риму. Висвячений на священника 1915 р., досягнув науковий ступінь доктора богослов'я з фундаментальної догматики. Успіхи у навчанні дали змогу після повернення до Львова стати професором духовної семінарії, а з 1922 р. – ректором малої семінарії, яку митрополит А. Шептицький заснував для учнів різних гімназій, які закрила польська влада. У 1920-ті роки Іван Бучко пише низку рецензій у львівському часописі «Богословія», навколо якого гуртувалися такі відомі науковці, як Володимир Фіголь, Ярослав Пастернак, Микола Чубатий, подає статті у журнал українських священників «Нива». Зліт церковної кар'єри припав на 1929 р., коли у жовтні отець Іван був хіротонізований на єпископа митрополитом Андреем Шептицьким за участі єпископів Йосафата Коциловського та Григорія Хомишина, а через кілька днів у Римі консисторія кардиналів іменувала його Кадійським титулярним єпископом та єпископом-помічником Львівським (Назарко). Посада допомогла молодому клірику активно включитися у церковно-громадське життя Галичини, ставши правою рукою митрополита Андрея у його релігійних, освітніх, культурних та громадських ініціативах. Єпископ-помічник регулярно відвідував парафії краю, зокрема 1935 р. посвятив Церкву пророка Іллі у Стоянові на Радехівщині, у якій завершено розпис. (Місія і посвячення Церкви в Стоянові).

Вже через рік ГКЦ чітко заявила свою позицію на захист українського народу під час проведення польською владою пацифікаційних заходів на початку 1930-х років. Через посольства різних країн Владика поширював фотоматеріали та звіти безчинств польських радикалів у Галичині, засвідчивши своїми листами перебіг подій перед Папою Римським, що змусило останнього замінити польського посла при Ватикані. Представляв інтереси ГКЦ у міжнародних з'їздах, Євхаристійних конгресах Католицької церкви, зокрема у 1938 р. очолив українську делегацію на 34-му Євхаристійному конгресі у Будапешті (Назарко).

Водночас ГКЦ не замовчувала свідчення про Голодомор в Україні 1932–1933 рр., організований сталінською владою. Тоді Католицька Церква не трактувала Голодомор як винищення українського народу, що чинив опір русифікації. Ватикан оцінював ситуацію передусім з огляду на політичні й дипломатичні наслідки. У липні 1933 р. А. Шептицький розіслав Пастирське послання, у якому розповів світу про масові смерті українців, про те, що Голодомор організувала Росія. Він просив допомогти поширити це послання світом. Серед тих, хто підписав цей пастирський лист, були Григорій Хомишин, Йосафат Коциловський, Григорій Лакота, Іван Лятишевський, Іван Бучко (Терещук, 2023).

Паралельно у 1930-х роках Католицька Церква зіткнулася з проблемою поширення правих радикальних рухів, які у своїй ідеології хоч і не заперечували Церкви, змушували вести постійну боротьбу передовсім за молоде покоління. Окрім того, націоналістичні угруповання нерідко намагалися впливати на клір та вірних, посиляючись на патріотичні мотиви та національні інтереси (Горбачевський, 2014, с. 75–87). Перебуваючи у структурі Католицької Церкви, ГКЦ активно включилася до організації акцій, спрямованих на тіснішу співпрацю з вірними. Із ініціативи Католицького єпископату Польщі наглядом органом у проведенні Католицької акції (КА) ГКЦ став Генеральний інститут КА у Галицькій митрополії (Behen, 2009, s. 98). У жовтні 1930 р., за сприяння єпископа І. Бучка, розглянуто ідею створення Українського католицького союзу (УКС), який став першою організацією греко-католиків, що діяла у межах КА. Це засвідчило солідарність зі світовим католицьким рухом у лоні Вселенської церкви. Поширення структур УКС викликало занепокоєння цивільної влади, що застерігала постання структур вказаної організації як фактору додаткового релігійного протистояння (Behen, 2009, s. 75–90). Зрештою, це довів Міжнародний конкурс католицької преси, що проходив у 1935 р., у якому Генеральний інститут КА категорично відмовився представляти спільну делегацію разом із поляками, мотивуючи це насамперед тим, що українці не є римо-католиками. У проведенні КА ГКЦ часто конкурувала з Римо-Католицькою Церквою (РКЦ). Наймасовішим заходом першої стало проведення акції «Українська молодь – Христові» (УМХ). Польська преса в коментуванні урочистостей 6–7 травня 1933 р. виділила нову акцію як повну несподіванку для поляків, адже урочистості пройшли вдало, у цивілізований спосіб, що доводило високий рівень української самосвідомості (Behen, 2009, s. 148). Відтак католицький рух набув ознак масовості, його особливістю була легальність перед польською владою. Однак частина українців вважала КА кроком назустріч консолідації з РКЦ (Behen, 2009, s. 217). Хоча, ймовіріше, Генеральний інститут КА, як бачимо, вів однозначну політику поширення свого впливу на молодь через створення та підтримку нових католицьких організацій, нерідко за зразком діючих польських, за усіх можливостей наголошуючи, що проводить свою акцію на українській землі.

Офіційне відкриття заходів відбулося у переддень свята, 6 травня 1933 р., молебнем, який звершив у співслужінні з численним духовенством і молоддю владика Микита Будка. У неділю, 7 травня о 7:30 відбулася урочиста Архиєрейська Літургія, яку звершили владика Іван Бучко та Микита Будка за участю протоігумена Чину Святого Василя Великого (ЧСВВ) о. Степана Решетила, іншого численного духовенства та вірних. Під час Божественної Літургії владика І. Бучко виголосив проповідь,

у якій наголосив на події святкування Ювілейного року, а також на важливості свята УМХ, що відбулося всередині ГКЦ. Архисерей закликав молодь скласти «у стіп Царя царів на Його услуги всі свої найкращі наміри, свою молодечу охоту і запал», щоб молоді люди показали, що вони «гідні діти батьків, які впродовж тисячолітньої нашої історії оборонювали християнську віру перед навалою поганців. Тому за Благословенням Святішого Отця піднесімо руки до гори і зложім Христові присягу досмертної вірності, любови і прив'язання до Його Святого Євангеліє і Заповітів! ... Христе Спасителю! У 1900-ліття Твоїєї смерті і Воскресення прирікаємо Тобі досмертну вірність. Так нам Христе допоможи!» (Потерейко, 2023). Як згадував тогочасний журналіст: «Непроглядне море піднесених вгору рук, могутній голос багатотисячної маси людей, що повторювали за Владикою Іваном слова присяги, створювали відчуття хвилини, яка переживається раз у житті. Св. Причастя, яке слідувало після переведення акту присяги, як подала преса, прийняло приблизно 20 000 прочан. Причащало близько 30 священників. Відтак заклик УМХ поширювався по парафіях, селах, містах, де збиралася молодь, що присягала життю на вірність Христові, а після 1946 року свято УМХ локалізувалося в діаспорі. Рух УМХ, одним із творців якого став єпископ Іван Бучко об'єднував українську молодь на чужих землях. В Україні рух розгорнувся знову у 1990 р.» (Потерейко, 2023).

Для візитації української греко-католицької громади у 1939 р. єпископ І. Бучко вирушає у Південну Америку, де його застав вибух Другої світової війни. Наступного року його призначено єпископом-помічником Філадельфійського єкзарха та греко-католицьким представником у Нью-Йорку. У листопаді 1941 р. він робить спробу повернутися на Батьківщину, але через воєнні дії та нацистську окупацію осідає у Римі у колегії св. Йосафата, де з наступного року обіймає посаду представника ГКЦ при Ватикані. Очевидно він здогадувався, що за його довоєнної діяльності в Галичині пильно стежили радянські органи державної безпеки (Сергійчук, 2005, с. 38, 40, 43, 49, 50, 63, 65, 79, 87, 127, 147, 172, 192, 290, 291, 352, 358). Він заопікувався не лише українськими церковними, а й національними справами та став своєрідним містком між українцями й Апостольською столицею. Із наближенням завершення Другої світової війни постала гостра потреба допомоги українським біженцям та військовополоненим, колишнім в'язням концтаборів та оstarбайтерам. У 1945 р. у Римі завдяки зусиллям та матеріальній підтримці І. Бучка засновано Український допомоговий комітет. В умовах переслідування українських греко-католиків та вищої ієрархії Церкви радянською владою 1946 р. єпископ І. Бучко призначений Апостольським візитатором для українців-католиків у Західній Європі, залишившись чи не єдиним єпископом ГКЦ на волі; 16 квітня 1951 р. номінований асистентом Папського Трону та графом Риму. Від 4 травня 1953 р. – титулярний архієпископ із титулом Леокадійський. У 1958 р. одержав номінацію на консултора Конгрегації Східних церков (Паславський, 2003, с. 421). Католицька спільнота, Ватикан відчували солідарність із переслідуваною Церквою. Папа Пій XII видав досить гостру відозву з осудженням насилля проти ГКЦ, не визнавши рішень Львівського псевдособору 1946 р. (Щур, 2021).

Скромне помешкання єпископа І. Бучко при папській семінарії Святого Йосафата у Римі стало центром українського життя: осідком Українського допомогового комітету, бюро видавництва й адміністрації та централлю, із якої владики керував

своїм духовним стадом понад 30 років. Архипастир скитальців знов узяв у руки жезл, символ пастирської влади, і почав апостольську подорож по обширній території Італії, Бельгії, Швейцарії, Франції, Німеччини, Нідерландів, Данії, Іспанії, Великої Британії і всюди, де тільки жили розкинені лихоліттям українці. Він всюди служив архиерейські Служби, палко проповідував, розвіюючи залишки зневіри, скріпляв у серцях віру і надію на Божу ласку. Від тієї пори він щороку виїжджав на такі візитації, а нераз і двічі на рік. У цей час владики Іван став моральною силою, опорою і церковно-релігійним авторитетом для української діаспори (Назарко). Знаковими подіями за участі І. Бучка стали освячення Українського дому в Парижі (Paris) (Франція) 28 липня 1946 р., який громада отримала завдяки старанням Злученого українсько-американського допомогового комітету. У 1949 р. владики І. Бучко придбав для греко-католиків студентський дім у Лювені (Leuven) (Бельгія) (Владика Іван Бучко титулярний архієпископ Леокадійський).

Працюючи на посаді консультатора конгрегації Східних Церков, він брав участь у підготовці Другого ватиканського собору (1962–1965), обирався членом Соборової комісії Східної Церкви, заступником голови української єпископської конференції та головою її літургичної комісії. У розбудові ГКЦ у діаспорі працював над започаткуванням беатифікаційного процесу А. Шептицького. Допоміг врятувати вояків Першої української дивізії Української національної армії від репатріації у СРСР. Ключову роль у цьому відіграв Український допомоговий комітет у Римі. Засновник і голова Комітету Іван Бучко, співробітники о. Іван Прашко, Юрій Миляник, Михайло Ваврик та ін., секретар П. Поліщук (ім'я не встановлено) зуміли налагодити постачання матеріальної допомоги (одягу, харчів і грошей), яку одержували переважно з фондів Ватикану та пожертвувань. У таборі поблизу Ріміні (Rimini) перебувало майже 10 тис. українців, над якими нависла загроза репатріації до СРСР, де на них чекали тюрми та табори, розстріли як для зрадників батьківщини (однак вони на початок Другої світової війни не були громадянами СРСР). Опіка над ними полягала у зв'язках із ватиканськими, італійськими та міжнародними структурами, налагодженні листування та постачання підручників і приладдя для таборових шкіл. Коли представники Наркомату внутрішніх справ СРСР зажадали негайної їх видачі у союзників, І. Бучко серед ночі здійснив екстрений візит до папи Пія XII (Pius PP. XII), результатом якого стало посилення вимог до британської влади щодо недопущення відправки «дивізійників», громадян Польщі, на вірну смерть. Пізніше, завдяки зусиллям владики І. Бучка, чимало вояків дивізії, переважно молодих хлопців, змогли вступити до університетів і навіть отримувати стипендії під час навчання (Владика І. Бучко титулярний архієпископ Леокадійський). Після переїзду полонених до Великобританії та виїзду біженців за океан діяльність Комітету припинилася у 1970 р. Харитативні обов'язки перебрала на себе Апостольська візитатура для українців у Західній Європі на чолі з архієпископом Іваном Бучком та його секретарем о. Мирославом Марусиним (Український допомоговий комітет у Римі).

Український архієпископ дбав про розвиток національної освіти та науки в емігрантському середовищі. Для цього сприяв виділенню значних субвенцій для відновлення діяльності Наукового Товариства імені Шевченка (НТШ) у діаспорі й відкриття його осередку в Сарселі (Sarcelles) (Франція). У 1949 р. його обрали почесним членом НТШ (Архисп. Бучко Іван почесний член НТШ – основоположник

науково-культурного осередку НТШ в Сарселі. Наукове Товариство ім. Шевченка в Європі). Владика Іван високо цінував людей наукової праці. Він бачив, що на еміграції зібралось немало українських науковців, радив їм зорганізуватися в єдиний осередок. У Сарселі започатковано упорядкування та редагування Енциклопедії українознавства. Владика переймався майбутнім української молоді, доручав організувати школи при таборах для військовополонених та переміщених осіб у Німеччині, заснував гімназію в Ріміні, де відбувалися матуральні курси, відкрив українську малу семінарію в Люрі (Франція), яку згодом переніс до Риму і оформив для неї статус Папської малої семінарії. Велика духовна семінарія для духовенства уже існувала у Німеччині в замку Гіршберг (Hirschberg). Владика Іван переніс її у вигідніше місце в Кулемборгу (Culemborg) (Нідерланди). В Іспанії владика організував 40 щорічних стипендій для українських студентів, що навчалися у місцевих університетах. Доброчинну місію за дорученням владики провадило товариство «Карітас», яке він відкрив у Мюнхені (München), що надавало допомогу сиротам, удовам, хворим і потребуючим. Користуючись модерними засобами апостольства, владика зорганізував Український християнський рух, щоб християнські засади залишалися пріоритетними у політичному й суспільному житті міграції. До тих модерних засобів належала преса й друковані часописи, Святе Євангеліє у перекладі о. Тита Галушинського ЧСВВ, кілька молитовників для віруючих, заснував також тижневик «Християнський Голос» у Мюнхені, у Бельгії виходив «Голос Христа Чоловіколюбця», у Лондоні (London) для мігрантів засновано часопис «Наша Церква». Найбільше розуміння і допомогу владика Іван знайшов в особі папи Пія XII. Про матеріальну допомогу Святішого Отця для українців І. Бучко говорив: «Навіть від українського міністра скарбу були б напевно не перейшли ті мільйони на наші потреби, які перейшли з ватиканського скарбу через мої руки». Архієпископ І. Бучко писав чимало пастирських листів, а важливіші з них перевидавалися окремими брошурами. У своїх посланнях наголошував на можливостях у Західній Європі для українських біженців, «у яких є правдива свобода совісті, свобода слова і діяння» (Бучко, 1991), та «сподівання, що наше вигнання скінчиться і ми повернемося знов до нашої любові Батьківщини» (Бучко, 1991, с. 33). Іван Бучко звертався до всіх українців не вірити пропаганді радянської держави, не вестися на неправдиву історію української Церкви та очорнення священників, які працювали в еміграції. Водночас суворо забороняв священникам підтримувати ту чи ту політичну силу та залишатися вірними Католицькій Церкві (Бучко, 1991, с. 45).

Для задоволення духовних потреб вірних продовжував висвячувати нових священників, серед них і майбутніх єпископів, які продовжували провадити Церкву в нелегкі часи другої половини ХХ ст. Владика Іван Бучко 25 грудня 1958 р. уділив Таїнство Священства Степану Мудрому (в майбутньому – єпископ Софрон Мудрий) (На Івано-Франківщині відзначили 100-річчя з дня народження владики Софрона Мудрого). Незадовго до своєї смерті І. Бучко звершив єпископську хіротонію своєму наступнику. А 27 червня 1974 р. папа Римський Павло VI (Paulus VI) призначив священника Мирослава Марусина Апостольським візитатором українців греко-католиків у Західній Європі, на місце архієпископа Івана Бучка, який подав зречення з цієї посади за віком. Єпископська хіротонія відбулася 28 липня 1974 р. у Римі (Archbishop Miroslav Stefan Marusyn.).

Іван Бучко посприяв організації екзархатів ГКЦ у Європі й Австралії, нових єпархій і митрополій у Північній та Південній Америці. Для кращої духовної обслуги мігрантів владика відкриває свої Генеральні Вікаріати (5) у країнах Західної Європи, допомагає двом семінаріям. Його Апостольські візитації поодиноких осередків української діаспори перетворювалися у релігійно-національні маніфестації. Завдяки своєму високому становищу представника Апостольського Престолу в Римі, владика Іван намагався бути промотором не лише церковної, а й національно-державницької української проблематики у перемовинах із дипломатією європейських країн у час ейфорії західних альянтів, після перемоги над нацистською Німеччиною і тимчасовим братанням з червоною Москвою (У пам'ять Архієпископа скитальців владики Івана Бучка, 1999).

Архієпископ ГКЦ І. Бучко у міжвоєнний період ХХ ст. був єпископом-помічником митрополита А. Шептицького, ректором Малої греко-католицької семінарії у Львові, організатором молодіжного католицького руху в Галичині. Активно виступав проти польського окупаційного режиму в Західній Україні, ідеології нацизму і комунізму, антисемітизму. У 1939 р., за дорученням Апостольського Престолу, був візитатором українських поселень у Південній Америці. Від 1942 р. аж до своєї смерті у 1974 р., кир Іван перебував у Римі, де виконував обов'язки візитатора українців греко-католиків у Західній Європі, здійснював духовну опіку над сотнями тисяч українських емігрантів. У надзвичайно важких умовах йому вдалося налагодити церковне життя українських греко-католиків у післявоєнній Європі, домогтися відкриття Апостольських Екзархатів.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Архієп. Бучко Іван почесний член НТШ – основоположник науково-культурного осередку НТШ в Сарселі. (1974, листопад). *Вісті із Сарселю. Неперіодичний бюлетень Акції–С*, 16. Париж; Мюнхен, 3.

Вибрані послання архієпископа Івана Бучка, архипастиря скитальців: у 100-річчя його народження, 1891 – 1 жовтня 1991. (1991). Рим. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/7085/file.pdf>

Владика Іван Бучко титулярний архієпископ Леонадійський. <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-ivan-buchko-3385/>

Горбачевський, Т. (2014). Львівська архидієцезія РКЦ у взаєминах з ГКЦ та радикальними ідеологіями у міжвоєнний період ХХ ст. *Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*, 7. Львів.

Марусин, М. (2008). *Архипастир скитальців архієпископ Іван Бучко*. Львів: Опілля.

Миськів, П. (1949). *Архипастир скитальників: преосвященний Кир Іван Бучко, титулярний єпископ м. Каді, Львівський єпископ-помічник, апостольський візитатор для українців католиків у Західній Європі, доктор св. Богослов'я, почесний доктор філософії та ін. (1915–1929–1949–1950)*. Рим; Париж, 5–6.

Місія й посвячення церкви в Стоянові. (1935, Грудень). *Місіонер*, 12.

Назарко, І. (б. р.) *Архиєпископ Іван Бучко (1891–1974)*. https://docs.google.com/viewer?url=https://shron1.chtyvo.org.ua/Nazarko_Irynei/Arkhiepyskop_Ivan_Buchko_18911974.pdf

На Франківщині відзначають 100-річчя з дня народження владики Софрона Мудрого. (2023). https://risu.ua/na-frankivshchyni-vidznachayut-100-richchya-z-dnya-narodzhennya-vladiki-sofrona-mudrogo_n144270

Паславський, І. (2003). Бучко Іван. *Енциклопедія історії України*: у 10 т. (Т. 1: А–В). Київ: Наукова думка.

Потерейко, Х. (2023). «Будь завжди вірним Христові!»: 90 років тому на заклик митрополита Андрея понад 100 тисяч молодих українців склали присягу вірності Христові. <https://ugcc.ua/data/bud-zavzhdy-vernym-hrystovi-90-rokiv-tomu-na-zaklyk-mytropolita-andreya-ponad-100-tysyach-molodyh-ukrayntsiv-sklaly-prysyaguvirnosti-hrystovi-2640/>

Сергійчук, В. (наук. ред.). (2005). *Митрополит Андрей Шептицький у документах радянських органів державної безпеки (1939–1944 рр.)*. Київ.

Терещук, Г. (2023). Реакція Ватикану на Голодомор в Україні: чи належно реагував Святий престол. *Радіо Свобода*. <https://www.radiosvoboda.org/a/holodomor-vijna-kreml-stalin/32697086.html>

Український допомогивий комітет у Римі. (б. р.). https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82_%D1%83_%D0%A0%D0%B8%D0%BC%D1%96

Урядовий вісник Апостольського Візитатора українців у Західній Європі. (1949, січень). Рим, І.

У пам'ять Архієпископа скитальців владики Івана Бучка. (1999). *Патріярхат. Греко-католицьке аналітичне видання*, 12(348).

Щур, М. (2021, 10 березня). Від знищеної Сталіним до глобальної церкви – шлях УГКЦ після псевдособору. Інтерв'ю з Олегом Тупієм. <https://www.radiosvoboda.org/a/ugcc-psevdosobor-greko-katolyky/31142278.html>

Archbishop Miroslav Stefan Marusyn. (б. р.). <http://www.catholic-hierarchy.org/bishop/bmarusyn.html>

Behen, O. (2009). *Akcja Katolicka i ukraińskie organizacje katolickie w Małopolsce Wschodniej w okresie międzywojennym*. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

REFERENCES

Arkhiep. Buchko Ivan pochesnyi chlen NTSh – osnovopolozhnyk naukovu-kulturnoho osередku NTSh v Sarseli. (1974, Lystopad). *Visti iz Sarseliu. Neperiodychnyi biuletен Aktsii–S*, 16. Paris; München, 3 (in Ukrainian).

Vybrani poslannia arkhiepyskopa Ivana Buchka, arkhypastyria skytaltsiv: u 100-richchia yoho narodzhennia, 1891 – 1 zhovtnia 1991. (1991). Rome. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/7085/file.pdf> (in Ukrainian).

Vladyka Ivan Buchko tytuliarnyi arkhyiepysskop Leokadiiskyi. <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-ivan-buchko-3385/> (in Ukrainian).

Horbachevskiy, T. (2014). Lvivska arkhydietsiia RKTs u vzaiemynakh z HKTs ta radykalnymi ideolohiiamy u mizhvoiennyi period XX st. *Ukraina – Polshcha: istorychna spadshchyna i suspilna svidomist*, 7. Lviv (in Ukrainian).

Marusyn, M. (2008). *Arkhipastyr skytalsiv arkhyiepysskop Ivan Buchko*. Lviv: Opillia (in Ukrainian).

Myskiv, P. (1949). *Arkhyepastyr skytalnykiv: preosviashchennnyi Kyr Ivan Buchko, tytuliarnyi yepyskop m. Kadi, Lvivskiy yepyskop-pomichnyk, apostolskyy vizytator dlia ukrainsiv katolykiv u Zakhidnii Yevropi, doktor sv. Bohoslovia, pochesnyi doktor filosofii ta in. (1915–1929–1949–1950)*. Rome; Paris, 5–6 (in Ukrainian).

Misiia y posviachennia tserkvy v Stoianovi. (1935, Hruden). *Misioner*, 12 (in Ukrainian).

Nazarko, I. (n. d.). *Arkhyiepysskop Ivan Buchko (1891–1974)*. https://docs.google.com/viewer?url=https://shron1.chtyvo.org.ua/Nazarko_Irynei/Arkhyiepysskop_Ivan_Buchko_18911974.pdf (in Ukrainian).

Na Frankivshchyni vidznachaiut 100-richchia z dnia narodzhennia vладыky Sofrona Mudroho. (2023). https://risu.ua/na-frankivshchyni-vidznachaiut-100-richchya-z-dnya-narodzhennya-vladiki-sofrona-mudrogo_n144270 (in Ukrainian).

Paslavskiy, I. (2003). Buchko Ivan. *Entsyklopediia istorii Ukrainy: u 10 t. (T. 1: A–V)*. Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).

Potereiko, Kh. (2023). «Bud zavzhdy virnym Khrystovi!»: 90 rokiv tomu na zaklyk mytropolyta Andreia ponad 100 tysiach molodykh ukrainsiv sklaly prysiahu virnosti Khrystovi. <https://ugcc.ua/data/bud-zavzhdy-virnym-hrystovi-90-rokiv-tomu-na-zaklyk-mytropolyta-andreia-ponad-100-tysyach-molodyh-ukrayntsiv-sklaly-prysyagu-virnosti-hrystovi-2640/> (in Ukrainian).

Serhiichuk, V. (Ed.). (2005). *Mytropolyt Andrei Sheptytskyi u dokumentakh radianskykh orhaniv derzhavnoi bezpeky (1939–1944 rr.)*. Kyiv (in Ukrainian).

Tereshchuk, H. (2023). Reaktsiia Vatykanu na Holodomor v Ukraini: chy nalezhno reahuvav Sviaty prestol. *Radio Svoboda*. <https://www.radiosvoboda.org/a/holodomor-vijna-kreml-stalin/32697086.html> (in Ukrainian).

Ukrainskyi dopomohovyi komitet u Rymi. (n. d.) https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82_%D1%83_%D0%A0%D0%B8%D0%BC%D1%96 (in Ukrainian).

Uriadovyi visnyk Apostolskoho Vizytatora ukrainsiv u Zakhidnii Yevropi. (1949, Sichen). Rome, 1 (in Ukrainian).

U pamiat Arkhyiepysskopa skytalsiv vладыky Ivana Buchka. (1999). *Patriiarkhat. Hreko-katolytske analitychne vydannia*, 12(348) (in Ukrainian).

Shchur, M. (2021, Berezen 10). *Vid znyshchenoi Stalynym do hlobalnoi tserkvy – shliakh UHKTs pislia psevdosoboru*. Interv'iu z Olehom Turiiem. <https://www.radiosvoboda.org/a/ugcc-psevdosobor-greko-katolyky/31142278.html> (in Ukrainian).

Archbishop Miroslav Stefan Marusyn. (n. d.) <http://www.catholic-hierarchy.org/bishop/bmarusyn.html> (in English).

Behen, O. (2009). *Akcja Katolicka i ukraińskie organizacje katolickie w Małopolsce Wschodniej w okresie międzywojennym*. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (in Polish).

Taras HORBACHEVSKIY

PhD (History)

Research Fellow

Department «Research Center Ukrainian-Polish relations»

I. Krypyakevych Institute of Ukrainian Studies of the NAS of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9358-0443>

e-mail: horbaczewski.taras@gmail.com

IVAN BUCHKO – BISHOP IN EXILE

Features of the church work and public activities of Archbishop Ivan Buchko of The Ukrainian Greek Catholic Church (UGCC) – Apostolic Visitor of Ukrainian Catholics in Western Europe, nominated assistant to the papal throne and count of Rome, titular archbishop with the title of Leocadian, consultant of the Congregation of Eastern Churches are shown. Ivan Buchko steadfast position in the defense of the national rights of Ukrainians in the Second Polish Republic during the pacification period are considered; the contribution of pastor Ivan Buchko in the publicity of the events of the Ukrainian famine in Soviet Ukraine in 1932–1933 among the diplomats of European states and before the Vatican are shown.

The role of the bishop in the conduct of the Catholic action on the territory of Galicia in the 1930s, in particular the holding of the «Ukrainian Youth to Christ» days are highlighted. Attention is focused on the associational activities of Ivan Buchko as an assistant bishop to Metropolitan Andrey Sheptytskyi. The role of Bishop I. Buchko in the activities of the Ukrainian Relief Committee in Rome and his role in rescuing from the repatriation of former soldiers of the Division of the SS Halychyna from the Rimini camp is studied. It is noted the role in the charitable mission for Ukrainian refugees, his work in establishing the educational and scientific life of the Ukrainian diaspora in Western European countries after the end of the Second World War. It is analyzed that Ivan Buchko's contribution to the development of the dioceses of the UGCC in Europe and Australia, the creation of new exarchates in North and South America.

Keywords: Ivan Buchko, Vatican, The Ukrainian Greek Catholic Church (UGCC), refugees, Catholic action.